

Vandens malūne – saulės ir žemdirbio kelias

► Senasis Kretingos dvaro vandens malūnas šį pavasarį atgis naujam gyvenimui: jame baigiama rengti etnografinė ekspozicija „Saulės ratu“, vaizduojanti žemės dirbimo darbus bei įrankius pagal metų laikus. Tai bus viena svariausių etnografinių ekspozicijų visoje Lietuvoje.

► Ekspozicijos „šeimininkė“ Nijolė Vasiliauskienė rodė išnykusį buitį daiktą – piestas grūsti kanapėms, kruopoms.

Dariaus Šypalio nuotr.

Irena ŠEŠKEVIČIENĖ

Brangiausias renovuotas statinys

Vieno iš įspūdingiausių Kretingos dvaro statinių - vandens malūno, skaičiuojančio jau trečią savo gyvavimo šimtmetį, - renovacija buvo pradėta 2007 m. Tam, kad būtų likviduota pastato avarinė būklė, Kretingos muziejaus direktorės Vidos Kanapkienės teigimu, Kultūros paveldo departamentas skyrė 400 tūkst. Lt.

Vandens malūne sovietmečiu buvo įrengtas sandėlis, patalpos bu-

vo nuniokotos, be gėrinių likučių juse neišliko jokio autentiško inventoriaus. Todėl ir buvo nuspręsta nebeatkurti malūno interjero, o įrengti etnografinę ekspoziciją, nes Kretingos muziejus – itin turtingas liaudies buities eksponatų, kurių parodyti ligi šiol nebuvo tinkamų sąlygų.

„Pernai iš Dvaro sodybos renovacijai skirtų 4,9 mln. Lt europinių fondų lėšų į vandens malūną investavome 1 milijoną. Tai – brangiausias atkurtas muziejaus statinys, nes tam, kad galėtume įrengti ekspoziciją, per Vilniaus gatvę reikėjo

► Interjerą išvien su muziejininkais kuria klaipėdietis menininkas Anatolijus Klemencovas (dešinėje).

praveisti komunikacijas. Pastatas gerai apšiltintas iš išorės: už 210 kv.m ekspozicijos salės erdvių bei kone tokio paties ploto rūšio šildymą šią speiguotą žiemą per mėnesį mokame 1 tūkst. 600 Lt“, - ūkinę pusę atskleidė V.Kanapkienė.

Direktorė tvirtino, jog ekspoziciją norėta atidaryti per Užgavėnes, kurios šiemet bus švenčiamos kovo 8-ąją, tačiau šiai datai nepės priduoti paties malūno. Vandens malūnas lankytojams, anot jos, vėliausiai bus atidarytas gegužę, nes tuo metu prasidės Žiemos sodo renovacija, truksianti ligi Joninių. Todėl vandens malūnas turės tapti savotiška alternatyva Žiemos sodui.

Pavasarij ketinama apželdinti malūno teritoriją, jo prieigose įkurdinti trinamųjų gėrinių ekspoziciją bei akmens ženklais atkurti saulės kelią.

Pusė tūkstančio eksponatų

Kretingos muziejaus Etnografijos skyriaus vedėja Nijolė Vasiliauskienė teigė, jog iš fondų, kuriuose –

per 6 tūkst. etnografinių eksponatų, yra iškelta per 500 eksponatų. Ekspozicija bus nuolat atnaujinama bei papildoma eksponatais iš fondų.

Pagrindiniai daiktai atkeliavę iš XIX a. mūsų senolių buities, tačiau yra ir tokių, kurie pasiekė mus iš istorinių glūdumų: tarkim, trinamosios akmens gėrinos yra akmens amžiaus žemdirbystės liudininkės.

Salės pradžioje įrengtame kompiuterio monitoriuje kiekvienas lankytojas galės peržvelgti muziejininkų parengtą medžiagą apie mūsų senolių darbus pagal metų laikus.

Ekspozicijos temas atspindės užrašai ant sijų malūno palubėje: „Budiname žemelę“, „Pavasario ir vasaros džiaugsmi ir rūpesčiai“, „Rudens gėrybės“, „Linelis dengia, linelis rengia, linelis vestuves kelia“, „Laukiant šviesos užgimimo“.

Ekspozicija pradėdama nuo pavasario: Užgavėnių kaukių bei tam metui būdingų žemės ūkio padargų. Įspūdingai atrodo šiandien jau iš buities išnykusios piestos grūsti kanapės, sėmenis, kruopas bei mėšlakapis – šakės mėšlui kabinti. Vėlykų stendas išmargintas liaudies išmone dažant kiaušinius, greta – kraičių skrynios, rankšluostinės.

Vasaros ir rudens ekspozicijos – gausiausias buities daiktų bei padargų: arpai grūdams valyti, pjautuvai, kuriais grūdų varpas pjaudavo tik moterys, kūlimo spragilai, verpimo rateliai.

Ekspoziciją užbaigs metalinės

saulutės, kryžiai, Marijos skulptūros, pietos – šviesos, atgimimo bei laukimo metų atspindintys liaudies kūriniai.

Malūno rūsiuose bus įrengta edukacinė klasė bei parodų salė.

Jau domisi užsienio turistai

Šiuo metu vandens malūne kasdien triūsia muziejininkų bei meistrų brigada. Vyriausioji fondų tvarkytoja Dalia Padriezienė tikino, jog iš malūno pašonėje esančios ratinės perkeliamus eksponatus reikalinga kruopščiai sutvarkyti, kone kiekvieną jų minimaliai restauruojant.

„Tai - tik prevencinė eksponatų restauracija. Jos metodų išmokome Prano Gudyno restauravimo centro surengtoje stovykloje, - teigė prie eksponatų triūsianti D.Padriezienė. - Neturime galimybių sustabdyti medienos irimo proceso ar išnaikinti kirvarpų, - medį tik kruopščiai nušveičiame šepčiais su nešarminėmis skalbimo priemonėmis. Metalą taip pat valome mechaniniu būdu – šepčiais nušveičiame rūdis ir sutepame dyzelinu“.

Interjero kūrimo darbams vadovauja klaipėdietis menininkas Anatolijus Klemencovas, jam talkina meistras Jokimas Dvarionas, kiemsargis Leonas Rimkus ir Artūras Čepauskas.

„Man labai pasisekė, kad kretingiškai pasikvietė mane: esu susipažinęs su lietuvių liaudies menu, tačiau taip arti prie jo prisiliesti ir į jį įsigyventi ligi šiol man neteko. Esu šiuolaikinio meno atstovas, kuriantis instaliacijas, tačiau šioje vietoje nereikalinga išradinėti kažkokių ultramodernių šviesos ir erdvės variantų, nes liaudiška aplinka verčia pasirinkti kuo paprastesnius sprendimus“, - apie naują patirtį kalbėjo A.Klemencovas.

„Tinkamai pateikta etnografinė ekspozicija bus vienas iš būdų pristatyti savo krašto paveldą. Mums jau skambina kruizinių laivų atstovai, teiraujasi, kada pradės veikti vandens malūnas, nes užsienio svečiams jau pabodo matyti vien dvarų kultūrą“, - tvirtino V.Kanapkienė.

Kretingos dvaro vandens malūnas buvo pastatytas XVIII a. pabaigoje, dvaro žemes valdant kunigaikščiui Ignotui Jokūbui Masalskiui.

1878 m. malūną rekonstravo Juozapas Tiškevičius, kuris rūmams ir Žiemos sodui apšviesti jame įrengė ir pirmąją Lietuvoje hidroelektrinę – ant vandens malūno pastato jis pristatė fachverkinį raudonų plytų mūro statinį. Jame taip pat įrengė stalių dirbtuves, kurių įrengimus suko vandens ratas [Julius Kanarskas: „Kretinga. Praeities skraistė praskleidus“].